

**Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusmenettelyn soveltamisohje,
sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköt****1. Johdanto**

Terveydensuojelulain (TsL 763/1994) 13 §:n tarkoittama ilmoitusvelvollisuus koskee monia toimintoja sekä erilaisia huoneistoja ja laitoksia. Ilmoitusmenettelyllä pyritään selvittämään, täyttävätkö toiminta ja olosuhteet sille asetetut terveydelliset vaatimukset. Tämä ohje käsittelee terveydensuojelulain 13 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisia varhaiskasvatuksen toimintayksiköitä (päiväkodit ja vastaavat) sekä 4 kohdan mukaisia jatkuvaa hoitoa antavia sosiaalihuollon toimintayksiköitä.

Terveydensuojelulaki, 13 §

Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle:

...

3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta;

4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta.

...

Vastaava ilmoitus on tehtävä myös 1 momentissa mainitun toiminnan olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Ohjeessa ei käsitellä koulu- ja oppilaitosten ilmoitusmenettelyä. Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksista tehdään terveydensuojelulain mukainen ilmoitus, mutta tarkennuksena mainittakoon, että ne eivät ole sosiaalialan laitoksia. Lasten ja nuorten vastaanottoyksiköt eivät kuulu sosiaalihuollosta annetun lainsäädännön piiriin. Lisäksi on syytä tarkentaa, että terveydensuojelulain 13 §:n mukainen kerhoja koskeva ilmoitus tehdään niistä lasten ja nuorten kokoontumistiloista, joita ovat esimerkiksi nuorisotilat, leirikeskukset, kerhot ja sisäleikkipuistot.

Dnro V/10614/2019

03.04.2019

Ohjeessa käsitellään terveydensuojelulain ja sosiaalihuoltoa koskevien lakien välisiä suhteita ja terveydensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta.

Ilmoitusvelvollisuuden määrittää toiminnan luonne (TsL 13 §), ei se miten toimintayksikkö on nimetty.

Paikallinen terveydensuojeluviranomainen voi tapauskohtaisen riskiperusteisen harkinnan perusteella edellyttää terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta (myös toiminnanharjoittajan omassa kodissa tapahtuva toiminta).

2. Sosiaali- ja varhaiskasvatuslainsäädännön suhde terveydensuojelulain 13 §:n ilmoitusmenettelyyn

Tähän lukuun on poimittu sosiaali- ja varhaiskasvatuslainsäädännöstä keskeisiä kohtia, joilla on kosketuspintaa terveydensuojelulainsäädännön kanssa sekä avattu sosiaalilainsäädäntöön liittyvää terminologiaa. Keskeiset säädökset on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Sosiaali- ja varhaiskasvatuslainsäädännön keskeiset säädökset

Säädös
Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987 (10 §)
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (kehitysvammalaki) 519/1977 (2 §)
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki) 380/1987 (8 b §)
Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011 (4 §, 7-11 § ja 42 §)
Lastensuojelulaki 417/2007 (37 §, 49 § ja 57-58 §)
Perhehoitolaki 263/2015 (4-5 §)
Sosiaalihoitolaki 1301/2014 (11 §, 14 §, 21 § ja 22 §)
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus yksityisistä sosiaalipalveluista 1053/2011 (1§)
Varhaiskasvatuslaki 540/2018 (1 § ja 43 §)

Ohjeen liitteenä olevassa taulukossa jaotellaan esimerkinomaisesti sosiaali- ja varhaiskasvatuslainsäädännön mukaisia toimintoja terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollisiin toimintoihin sekä toimintoihin, joista ei vaadita ilmoitusta. Taulukon mukainen ilmoitusmenettely koskee kaikkia, sekä julkisia että yksityisiä sosiaalihuolto- ja varhaiskasvatuslainsäädännön piiriin kuuluvia toimintoja. Terveystieteiden yksiköt eivät ole terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksenvaraisia kohteita.

Toimintayksiköiden ilmoitusvelvollisuus ei riipu siitä, onko kysymyksessä yksityinen vai julkinen toimintayksikkö.

Dnro V/10614/2019

03.04.2019

2.1. Sosiaalihuollon palvelut

Asumis- ja laitospalvelut

Kunnalliseen sosiaalihuoltoon sovelletaan sosiaalihuoltolakia (1301/2014). Kunnallisina sosiaalipalveluina on järjestettävä mm. asumispalveluja ja laitospalveluja. Kunnat ja kuntayhtymät voivat myös ostaa sosiaalipalveluja yksityisiltä palveluntuottajilta kuten yrityksiltä, järjestöiltä tai säätiöiltä. Kunnallisina palveluina järjestettävistä sosiaalipalveluista on säädetty sosiaalihuoltolain lisäksi mm. seuraavissa erityislaeissa: kehitysvammalain, perhehoitolain, vammaispalvelulain ja -asetuksessa.

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Asumispalvelu voi olla joko *tuettua itsenäistä asumista tai palveluasumista*. Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai siihen siirtymisessä. Asumista tuetaan sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. Näitä palveluja voivat olla esimerkiksi avustaminen henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä palvelut, joita tarvitaan asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi. *Tehostettua palveluasumista* järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

Laitospalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai jatkuvasti, päivisin, öisin tai ympärivuorokautisesti. Tehostettu palveluasuminen ja laitospalvelut ovat toimintana lähellä toisiaan.

Asumis- ja laitospalveluista tehostettu palveluasuminen ja laitospalvelut ovat terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoitusvelvollista toimintaa.

Muut toimintayksiköt

Päivätoimintaan kuuluu kodin ulkopuolella järjestettyä itsenäisessä elämissä selviytymistä tukeva ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävä toiminta. Toiminta voi sisältää erilaisia palveluja. Keskuksissa voi esimerkiksi viettää aikaa ja tavata muita ihmisiä tai harrastaa askartelua tai taiteita.

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Kunta tai kuntayhtymä tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. *Ammatillisista perhehoitoa* annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhehoidossa. Perhehoidon pitää olla terveydelliseltä ja muilta olosuhteiltaan, kuten rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan, siellä annettavalle hoidolle sopiva. (Perhehoitolaki 263/2015)

Dnro V/10614/2019

03.04.2019

Päivätoimintaan ja perhehoitoon liittyvä toiminta ei ole pääsääntöisesti terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoitusvelvollista toimintaa.

Lastensuojeluyksiköt

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lapselle voidaan järjestää *perhehoitoa tai laitoshuoltoa* yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa. Perhehoito ja ammatillinen perhehoito on edellisessä kappaleessa ”Muut toimintayksiköt”.

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun tai sijoitetun lapsen hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää *perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla tavalla*.

Lastensuojelulain mukaisia lastensuojelulaitoksia ovat *lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset*. Lastensuojelulaitoksessa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet. Laitoksessa voi olla yksi tai useampi asuinyksikkö, jotka voivat toimia myös toisistaan erillisinä yksikköinä.

Lastensuojeluyksiköiden nimen yhteydessä käytetään usein ”perhekoti”-nimitystä. Yksikön nimestä ei voi suoraan päätellä, onko kysymyksessä laitos vai perhekoti. Terveydensuojelulain 13 §:n ilmoitusvelvollisuutta määritettäessä tarkastellaan toiminnan luonnetta.

Lastensuojeluyksiköistä pääsääntöisesti vain laitoshuolto (lastensuojelulaitokset) on terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoitusvelvollista toimintaa.

2.2. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus on siirretty sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alusta alkaen. Varhaiskasvatustalain (540/2018) sovelletaan kasvatukseen, jota ovat *päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta*.

Yksityisellä lasten päivähoitolla tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jonka yksityinen toiminnanharjoittaja (henkilö, yhteisö, säätiö tai julkisyhteisön liikeyritys) tuottaa korvausta vastaan. Yksityiseen lasten päivähoitoon sovelletaan varhaiskasvatustalain lisäksi yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia (922/2011).

Pääsääntöisesti lasten päivähoito on terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoitusvelvollista toimintaa.

Dnro V/10614/2019

03.04.2019

3. Terveysuojeluviranomaisen lausunto yksityisten sosiaalipalveluiden hakemukseen ja ilmoitukseen

Yksityisillä sosiaalipalveluilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa mainittuja sosiaalihuollon palveluita, joita yksityinen henkilö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan. Laissa yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011) säädetään, että toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan, joka jatkuvasti tuottaa *ympäri vuorokautisia sosiaalipalveluja*, on haettava lupa siltä aluehallintovirastolta, jonka toimialueella palveluja tuotetaan. Jos palveluja tuotetaan useamman kuin yhden aluehallintoviraston toimialueella, lupaa haetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta.

Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan, joka tuottaa *muuta kuin ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja*, on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista tai olennaista muuttamista sen kunnan toimielimelle, jossa palveluja tuotetaan.

Yksityisen sosiaalipalvelun lupahakemuksen ja ilmoituksen sisällöstä on säädetty laissa yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011). Aluehallintovirastolle toimitettavaan lupahakemukseen tai kunnan sosiaaliviranomaiselle toimitettavaan toiminnan aloittamista koskevaan ilmoitukseen on liitettävä terveysuojeluviranomaisen lausunto (STMa 1053/2011). Lausunnon pyytää toiminnanharjoittaja. Pääsääntöisesti lausunto annetaan toimipaikkaan tehtävän tarkastuksen perusteella. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan palvelujen tuottajan pyynnöstä. Lausunto voidaan kuitenkin antaa myös asiakirjojen pohjalta esimerkiksi silloin, kun tarkastusta ei ole mahdollista tehdä, koska kohde on vasta rakenteilla. Tällöin lausunnossa on tuotava selkeästi esille, että lausunto perustuu asiakirjatarkastukseen.

4. Sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden tarkastus

Sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden valvontaa tekevät terveysuojeluviranomaisten lisäksi myös muut valvontaviranomaiset, esimerkiksi sosiaalihuollon valvonta-, rakennusvalvonta-, pelastus-, elintarvikevalvonta- ja työsuojeluviranomaiset. Tarkastustoiminnan tehostamiseksi on tarkoituksenmukaista pyrkiä tekemään tarkastukset eri viranomaisten yhteistarkastuksina.

Tiloja tarkastaessaan terveysuojeluviranomainen kiinnittää huomiota tilojen hygieenisiin järjestelyihin, tilojen riittävyteen sekä muihin tilojen terveellisyteen vaikuttaviin tekijöihin ja antaa tarvittaessa ohjeita tai määräyksiä havaitsemiensa epäkohtien poistamiseksi. Tarkastuksessa kiinnitetään huomiota mm. seuraaviin tekijöihin:

- onko toiminnan sijaintipaikan ympäristö sellainen, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa (esim. melu tai ilman kautta kulkeutuvat epäpuhtaudet)

Dnro V/10614/2019

03.04.2019

- vastaako toiminta rakennuslainsäädännön mukaista käyttötarkoitusta
- talousveden laatuun, jos talousvesi otetaan omasta kaivosta
- WC-tiloihin, ovatko ne asianmukaiset ja riittävät, onko tiloissa vesipiste käsien pesua varten
- peseytymistiloihin, ovatko ne asianmukaiset ja riittävät sekä pinnoiltaan ehjät ja helposti puhtaana pidettävät
- onko toimitilojen radonpitoisuus selvitetty
- onko tiloissa mahdollisesti viitteitä sisäilmaongelmasta, esim.
 - ✓ asumisterveyttä koskevat aiemmat kirjaukset valvontatietojärjestelmässä
 - ✓ rakennuksesta tehdyt kuntotutkimukset
 - ✓ tarkastuksen yhteydessä tehdyt havainnot ja rakennuksen käyttäjien kertomukset
 - ✓ ilmanvaihdon toimivuus ja riittävyys
- sekä muihin tilojen hygieenisyyteen ja terveellisyysyteen liittyviin tekijöihin.

Ilmoitusvelvollisessa sosiaalihuollon toimintayksikössä olevista oheistiloista (esim. uima-allas- ja liikuntatila) ei tehdä erillistä terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta. Nämä tilat käsitellään samassa ilmoituksessa ja toimintaa valvotaan kokonaisuutena.

Jos oheistiloja annetaan ulkopuolisten käyttöön, on niistä tehtävä erillinen terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus (esim. uima-allas). Myös silloin, kun oheistilojen toiminnanharjoittaja on muu kuin sosiaalihuollon toimintayksikön toiminnanharjoittaja, on toiminnasta tehtävä erillinen terveydensuojelulain mukainen ilmoitus.

Monilla paikkakunnilla on perustettu aikuisten päivätoimintaa varten palvelu- ja virkistyskeskuksia sekä päivätoimintakeskuksia. Tällainen toiminta ei edellytä terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta. Jos em. keskusten toimintaan sisältyy muita terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoitusvelvollisia toimintoja (esim. kaikille avoimet liikunta- tai kuntosalit), niistä tehdään erillinen terveydensuojelulain mukainen ilmoitus.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tarkastuksen suorittamiselle on kotirauhan suojan vuoksi erityisiä edellytyksiä. Tällaisissa tiloissa tarkastus voidaan tehdä tilan haltijan tai omistajan (toiminnanharjoittajan) aloitteesta. Tarkastus voidaan tehdä tilanhaltijan tai omistajan suostumuksella, jos se on välttämätöntä terveysthailan selvittämiseksi. Suostumusperusteisen tarkastustoimen edellytyksenä on se, että toimi on välttämätön sen selvittämiseksi, aiheutuuko asunnossa oleskelevalle tai naapurille terveysthailtaa.

LisätiedotValvira, sähköposti: tesu@valvira.fi

Johtaja

Jussi Holmalahti

Jussi Holmalahti

Ylitarkastaja

Silja Särkijärvi

Silja Särkijärvi

Liite. Tulkinta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoituksenvaraisuudesta.

Sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen mukaiset toimintayksiköt	TsL 13 §:n mukainen ilmoitus
Jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö (TsL 13 §, 1 mom., 4 kohta)	
<p><u>Asumispalvelut</u> <small>(sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 21 §)</small> <i>kohderyhmänä vanhuksset, vammaiset, kehitysvammaiset tai muut erityisryhmät</i></p>	
Tukiasuminen <ul style="list-style-type: none"> asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla 	Ei
Palveluasuminen <ul style="list-style-type: none"> henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä tarpeen mukaisen hoidon ja huolenpidon ei ympärivuorokautista hoitoa 	Ei
Tehostettu palveluasuminen <ul style="list-style-type: none"> henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista rinnastettavissa laitospalveluihin 	Kyllä
<p><u>Laitospalvelut</u> <small>(sosiaalihuoltolaki 22 §)</small> <i>kohderyhmänä vanhuksset, vammaiset, kehitysvammaiset tai muut erityisryhmät</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> yksilöllisten tarpeiden mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito pääasiassa ympärivuorokautista kehitysvammalaitokset mielenterveys- ja päihdekuntoutumislaitokset Huom. Jos terveydenhuollon yksikkö, ei valvota terveydensuojelulain nojalla.	Kyllä
<p><u>Muut toimintayksiköt</u> <small>(sosiaalihuoltolaki 11 §, vammaispalvelulaki 380/1987, 8 b §, kehitysvammalaki 519/1977, 2 §, perhehoitolaki 263/2015, 5 §)</small></p>	
Ensi- ja turvakodit <ul style="list-style-type: none"> ympärivuorokautista turvattua asumista 	Kyllä
Päivätoiminta (vanhuksset ja erityisryhmät) <ul style="list-style-type: none"> kehitysvammaisten ja vammaisten päivätoiminta mielenterveys- ja päihdekuntoutujien päivätoiminta vanhusten päivätoiminta (vanhusten päivätoimintaa järjestetään usein muun sosiaalialan toimintayksikön yhteydessä) 	Ei
Perhehoito ja ammatillinen perhehoito <ul style="list-style-type: none"> kohderyhmänä esimerkiksi vanhuksset ja kehitysvammaiset kodinomainen ympäristö 	Ei
<p><u>Lastensuojeluyksiköt</u> <small>(lastensuojelulaki 417/2007, 57 §, perhehoitolaki 263/2015, 5 §)</small></p>	
Perhehoito <ul style="list-style-type: none"> lapsen sijoittaminen yksityiskotiin toimeksiantosopimuksella (kunta/perhehoitaja) 	Ei
Ammatillinen perhehoito <ul style="list-style-type: none"> sosiaalialan toimintayksikkö, jossa hoitajaperhe myös asuu perhehoidon ja laitoshoidon väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto 	Ei
Laitushoito (lastensuojelulaitokset) <ul style="list-style-type: none"> lastenkodit koulukodit muut lastensuojelulaitokset 	Kyllä

Liite. Tulkinta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoituksenvaraisuudesta.

Päiväkodit (TsL 13 §, 1 mom., 3 kohta)	
<u>Lasten päivähoito</u> (varhaiskasvatustilain 540/2018, 1 §)	
Päiväkoti/ryhmäperhepäiväkoti <ul style="list-style-type: none">lasten päivähoitotoimintaa varten tarkoitettu tilaesiopetusta voidaan tarjota samoissa tiloissa	Kyllä
Avoin varhaiskasvatustoiminta <ul style="list-style-type: none">viriketoiminnan tyypeistä leikkitoimintaa, toimintaa varten tarkoitettu tila (esim. leikkikoulut, leikkikerhot, avoimet päiväkodit)	Kyllä
Perhepäivähoito <ul style="list-style-type: none">yksityiskodissa tapahtuvaa lasten päivähoitoa	Ei